

Βρυξέλλες, 14 Ιουνίου 2024
(OR. en)

10984/24

JAI 993
COPEN 312
DROIPEN 176
CATS 58
FREMP 298

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Αποστολέας: Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου

Αποδέκτης: Αντιπροσωπίες

αριθ. προηγ. εγγρ.: 10000/24

Θέμα: Συμπεράσματα του Συμβουλίου με θέμα «Το μέλλον του ποινικού δικαίου της ΕΕ: Συστάσεις σχετικά με τη μελλοντική πορεία»

Κατά τη σύνοδό του στις 13-14 Ιουνίου 2024, το Συμβούλιο (Δικαιοσύνη και Εσωτερικές Υποθέσεις) ενέκρινε δέσμη συμπερασμάτων του Συμβουλίου με θέμα «Το μέλλον του ποινικού δικαίου της ΕΕ: Συστάσεις σχετικά με τη μελλοντική πορεία». Το κείμενο όπως εγκρίθηκε από το Συμβούλιο παρατίθεται στο παράρτημα.

Συμπεράσματα του Συμβουλίου

«Το μέλλον του ποινικού δικαίου της ΕΕ: Συστάσεις σχετικά με τη μελλοντική πορεία»

Εισαγωγή

- α) Η ανάπτυξη του ποινικού δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι αρχές που το διέπουν συζητούνται εδώ και αρκετές δεκαετίες, τόσο εντός των θεσμικών οργάνων όσο και εντός της ακαδημαϊκής κοινότητας¹. Οι συζητήσεις απέκτησαν δυναμική ενόψει της έναρξης ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας, η οποία εισήγαγε νέες νομικές βάσεις για το ποινικό δίκαιο της ΕΕ. Μια δέσμη ειδικών συμπερασμάτων του Συμβουλίου σχετικά με πρότυπες διατάξεις προς καθοδήγηση των διαπραγματεύσεων του Συμβουλίου στον τομέα του ποινικού δικαίου εγκρίθηκε στις 27 Νοεμβρίου 2009² και μια ανακοίνωση της Επιτροπής³ με τίτλο «Προς μια πολιτική ποινικού δικαίου της ΕΕ: κατοχύρωση της αποτελεσματικής εφαρμογής των πολιτικών της ΕΕ μέσω του ποινικού δικαίου» ακολούθησε το 2011. Το 2012 εγκρίθηκε το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 22ας Μαΐου 2012 σχετικά με την προσέγγιση της ΕΕ όσον αφορά το ποινικό δίκαιο⁴.
- β) Έκτοτε, έχει εκδοθεί μεγάλος αριθμός πράξεων της ΕΕ στον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης στηριζόμενων στις νομικές βάσεις των άρθρων 82 και 83 της ΣΛΕΕ, οι οποίες θεσπίστηκαν με τη Συνθήκη της Λισαβόνας. Οι πράξεις αυτές, για παράδειγμα, έχουν θέσει στο στόχαστρό τους την ιδιαίτερα σοβαρή εγκληματικότητα με διασυνοριακή διάσταση (άρθρο 83 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ), έχουν θεσπίσει μέτρα για την εξασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής των πολιτικών της ΕΕ (άρθρο 83 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ) και έχουν θεσπίσει το ποινικό δικονομικό δίκαιο (άρθρο 82 της ΣΛΕΕ). Επιπλέον, ο κανονισμός για την Eurojust εκδόθηκε βάσει του άρθρου 85 της ΣΛΕΕ και η ρηζικέλευθη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας πραγματοποιήθηκε βάσει του άρθρου 86 της ΣΛΕΕ.

¹ Βλ., για παράδειγμα, το Μανιφέστο για μια ενωσιακή ποινική πολιτική του 2009 (www.crimpol.eu) και το Μανιφέστο για μια ευρωπαϊκή ποινική δικονομία του 2013 (www.zis-online.com).

² ST 16542/2/09.

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A52011DC0573>

⁴ ΕΕ C 264Ε της 13.09.2013, σ. 7.

γ) Το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο, ως συννομοθέτες, και η Επιτροπή έχουν καταβάλει μεγάλες προσπάθειες καθ' όλη τη διάρκεια αυτής της περιόδου για να διασφαλίσουν την υψηλότερη δυνατή ποιότητα της ποινικής νομοθεσίας. Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερα σημαντικές σε σχέση με το ουσιαστικό ποινικό δίκαιο έχουν φανεί οι ακόλουθες επιδιώξεις:

- ο νομοθέτης της ΕΕ θα πρέπει να διασφαλίζει ότι τηρούνται πλήρως οι από κοινού συμφωνηθείσες αρχές του ποινικού δικαίου, όπως η αρχή της νομιμότητας και η αρχή ότι το ποινικό δίκαιο πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο ως έσχατη λύση (*ultima ratio*), καθώς και η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων εν γένει,
- θα πρέπει να διαφυλάσσεται η εσωτερική συνοχή του κεκτημένου της ΕΕ στον τομέα του ποινικού δικαίου,
- οι πράξεις ποινικού δικαίου της ΕΕ θα πρέπει να σέβονται τα διαφορετικά νομικά συστήματα και τις παραδόσεις των κρατών μελών και να τους παρέχουν την αναγκαία ευελιξία για την εφαρμογή τους κατά τρόπο που δεν θίγει το σύστημα και τη συνοχή του εθνικού ποινικού δικαίου.

Όσον αφορά το ποινικό δικονομικό δίκαιο, τα κύρια οριζόντια μελήματα συνίστανται στο να διασφαλιστεί ότι οι πράξεις της ΕΕ διευκολύνουν τη δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις, με παράλληλο σεβασμό των διαφορετικών νομικών συστημάτων και παραδόσεων των κρατών μελών, και ότι συνάδουν με τις υποχρεώσεις των κρατών μελών δυνάμει του διεθνούς δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών συμβάσεων του Συμβουλίου της Ευρώπης.

- δ) Έχει καταστεί σαφές, ωστόσο, ότι ο μεγάλος αριθμός προτάσεων με στοιχεία που άπτονται του ποινικού δικαίου σε διάφορους τομείς πολιτικής καθιστά δύσκολο για τους συννομοθέτες να διασφαλίσουν ότι όλες αυτές οι πτυχές λαμβάνονται συστηματικά και πλήρως υπόψη.
- ε) Στο πλαίσιο της μετάβασης μεταξύ δύο νομοθετικών κύκλων, κρίνεται σκόπιμο να εξεταστεί το μέλλον του ποινικού δικαίου της ΕΕ από μια οριζόντια προοπτική, ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα της ποινικής νομοθεσίας.

Συμπεράσματα του Συμβουλίου

Γενικές παρατηρήσεις

1. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει την υποχρέωση να διασφαλίζει ότι οι δράσεις της στον τομέα του ποινικού δικαίου τηρούν τις ειδικές αρχές που διέπουν τον εν λόγω τομέα, όπως είναι η αρχή της νομιμότητας και η αρχή της έσχατης λύσης (*ultima ratio*), καθώς και τις γενικές αρχές της δοτής αρμοδιότητας, της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, όπως ορίζονται στο άρθρο 4 της ΣΛΕΕ και στα άρθρα 4 και 5 της ΣΕΕ.
2. Ειδικότερα, πράξεις και διατάξεις ποινικού δικαίου θα πρέπει να θεσπίζονται μόνο όταν είναι αναγκαίο για την επίτευξη του υποκείμενου στόχου, όταν ο στόχος αυτός δεν μπορεί να επιτευχθεί με άλλα μέσα και όταν οι εν λόγω πράξεις και διατάξεις έχουν σαφή νομική βάση.
3. Σύμφωνα με τη διοργανική συμφωνία για τη βελτίωση του νομοθετικού έργου⁵, η αναγκαιότητα και η καταλληλότητα κάθε πράξης ή διάταξης ποινικού δικαίου πρέπει να αποδεικνύονται με αξιόπιστα αποδεικτικά στοιχεία. Κατά γενικό κανόνα, για τον σκοπό αυτό απαιτούνται εμπεριστατωμένες εκτιμήσεις επιπτώσεων.
4. Οι πράξεις και οι διατάξεις του ποινικού δικαίου της ΕΕ [...] και συγκεκριμένα οι διατάξεις σχετικά με τις ποινές, την ποινική ευθύνη, τη δικαιοδοσία και τις προθεσμίες παραγραφής, πρέπει να διακρίνονται από σαφήνεια και συνέπεια.
5. Οι πράξεις και οι διατάξεις του ποινικού δικαίου της ΕΕ πρέπει να σέβονται τα διαφορετικά νομικά συστήματα και τις παραδόσεις των κρατών μελών και να καταρτίζονται κατά τρόπο που επιτρέπει στα κράτη μέλη να τις εφαρμόζουν στο πλαίσιο του υφιστάμενου συστήματος εθνικού ποινικού δικαίου, χωρίς να υπονομεύεται, ιδίως, η συνοχή του γενικού του μέρους.

⁵ ΕΕ L 123 της 12.5.2016, σ. 1.

Μέτρα που πρέπει να ληφθούν από το Συμβούλιο

6. Με βάση τα προαναφερθέντα συμπεράσματα του Συμβουλίου του 2009 σχετικά με πρότυπες διατάξεις, το Συμβούλιο θα αρχίσει εργασίες για τη θέσπιση εκσυγχρονισμένων πρότυπων διατάξεων σχετικά με το ποινικό δίκαιο της ΕΕ, ιδίως όσον αφορά τους ελάχιστους κανόνες σχετικά με τις ποινές που επιβάλλονται στα φυσικά και νομικά πρόσωπα, την ευθύνη των νομικών προσώπων, τις επιβαρυντικές και ελαφρυντικές περιστάσεις, την ηθική αυτουργία, υποβοήθηση, συνέργεια και απόπειρα, τη δικαιοδοσία, τις προθεσμίες παραγραφής, τη διαθεσιμότητα αποτελεσματικών και αναλογικών ερευνητικών εργαλείων σε εθνικό επίπεδο και τα στατιστικά δεδομένα. Οι εν λόγω πρότυπες διατάξεις θα πρέπει να συμπεριληφθούν στη μελλοντική ευρωπαϊκή νομοθεσία, στον βαθμό που κρίνεται αναγκαίο να αντιμετωπιστεί σε ειδική νομοθετική πράξη κάθε επιμέρους θέμα που καλύπτουν, λαμβανομένων υπόψη των διαφορετικών νομικών συστημάτων και παραδόσεων.
7. Το Συμβούλιο καλεί τα θεσμικά όργανα της ΕΕ που συμμετέχουν στη νομοθετική διαδικασία να καταλήξουν σε κοινή αντίληψη σχετικά με πρότυπες διατάξεις, με βάση τις θεμελιακές αρχές του ποινικού δικαίου της ΕΕ.
8. Αφού συμφωνηθούν, το Συμβούλιο θα προωθήσει τη χρήση των πρότυπων διατάξεων στις νομοθετικές εργασίες, εκτός εάν συντρέχουν σοβαροί και βάσιμοι λόγοι απόκλισης από αυτές.
9. Παράλληλα με τις εργασίες για τη θέσπιση εκσυγχρονισμένων πρότυπων διατάξεων σχετικά με το ουσιαστικό ποινικό δίκαιο, το Συμβούλιο θα συνεχίσει τον προβληματισμό του σχετικά με το μέλλον της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις.

Θεσμικές πτυχές

1. Το Συμβούλιο καλεί την Επιτροπή να συνεχίσει και να ενισχύσει τις δράσεις της προκειμένου:
 - να διασφαλίζει ότι κάθε πρόταση με στοιχεία που άπτονται του ποινικού δικαίου βασίζεται σε αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία προκύπτει ότι η εν λόγω νομοθεσία είναι αναγκαία και αναλογική για την επίτευξη των στόχων και ότι χρησιμοποιείται μόνο ως έσχατη λύση (ultima ratio),
 - να εκπονεί διεξοδικά προετοιμασμένες και λεπτομερείς εκτιμήσεις επιπτώσεων, μεταξύ άλλων σχετικά με τον αντίκτυπο οποιασδήποτε πρότασης στα θεμελιώδη δικαιώματα, οι οποίες θα είναι διαθέσιμες πριν από την έναρξη της εξέτασης της πρότασης στο Συμβούλιο.
2. Το Συμβούλιο καλεί την Επιτροπή και το Κοινοβούλιο να λάβουν υπόψη, ενόψει μελλοντικών νομοθετικών διαπραγματεύσεων, την ανάγκη των κρατών μελών να διασφαλίζουν τη συνοχή και να διατηρούν τις θεμελιακές αρχές της εθνικής έννομης τάξης τους.
3. Το Συμβούλιο καλεί την Επιτροπή και το Κοινοβούλιο να συμμετάσχουν σε διαρθρωμένο και ολοκληρωμένο από κοινού προβληματισμό σχετικά με όλες τις πτυχές του μέλλοντος του ποινικού δικαίου της ΕΕ, μεταξύ άλλων όσον αφορά την ενίσχυση της εσωτερικής συνοχής του ποινικού δικαίου της ΕΕ, και της συνοχής του με στενά συνδεδεμένες πράξεις, καθώς και τη δυνατότητα θέσπισης κοινών πρότυπων διατάξεων.
4. Στον διαρθρωμένο από κοινού προβληματισμό που αναφέρεται στο προηγούμενο σημείο θα μπορούσαν, κατά περίπτωση, να συμμετέχουν επίσης η ακαδημαϊκή κοινότητα, επαγγελματίες και άλλοι εξωτερικοί εμπειρογνώμονες.